

بررسی فقهی - حقوقی مبنا و قلمرو

قاعده ما لایضمن

www.ketab.ir

تألیف

محسن بخشی

قاضی دادگستری

سرشناسه	بخشی، محسن، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	بررسی فقهی - حقوقی مبنا و قلمرو قاعده مالا یضمن / محسن بخشی
مشخصات نشر	قم: اعتلای اندیشه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۹۸ ص.
شابک	۸۰۰۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۰۷۹-۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص ۹۸؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع	قاعده مالا یضمن
موضوع	Mayozman formula (Islamic law)*
	فقه - قواعد
	Islamic law -- *Formulae
رده بندی کنگره	۵۲/۱۶۹BP
رده بندی دیکی	۳۲۴/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۸۶۵۹۶۳۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا

بررسی فقهی - حقوقی مبنا و قلمرو قاعده مالا یضمن

مؤلف	محسن بخشی
چاپ	اول - پاییز ۱۴۰۰
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۵۰۷۹-۰۰۰
قیمت	۸۰۰,۰۰۰ ریال
ویراستار علمی	دکتر عبدالله علیزاده
طراحی جلد و صفحه آرایی	امیرحسین علیزاده

دفتر نشر: قم، صندوق پستی ۳۷۱۳۵.۱۱۶۶ - ۹۱۹۶۵۲۳۶۹۲

با همکاری مرکز صلح و حقوق نوین

info@jaml.ir

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست

بخش مقدماتی	۱
الف) تعریف و تبیین	۱۵
ب) اهمیت و ضرورت موضوع	۱۷
ج) اهداف و فوائد بحث	۱۸
د) پیشینه بحث	۱۸
بخش اول: کلیات و مفاهیم	۱۵
فصل اول: تعاریف و اصطلاحات	۲۳
مبحث اول: مفهوم عقد و ایفاء	۲۳
کفتار اول: مفهوم عقد در لغت و اصطلاح	۲۳
۱- مفهوم عقد در لغت	۲۴
۲- مفهوم عقد در اصطلاح	۲۵
۳- مفهوم و مقصود از عقد در قاعده	۲۷
کفتار دوم: مفهوم ایفاء در لغت و اصطلاح	۲۸
مبحث دوم: مفهوم ضمان در لغت و اصطلاح	۲۹
کفتار اول: مفهوم ضمان در لغت	۳۰
کفتار دوم: مفهوم ضمان در اصطلاح	۳۱
کفتار سوم: انواع ضمان	۳۳
مبحث چهارم: صحت، فساد و بطلان در لغت و اصطلاح	۳۶
فصل دوم	۲۳
تاریخچه و سابقه قاعده	۲۳
مبحث اول: سابقه قاعده در متون فقهی	۴۱
مبحث دوم: سابقه قاعده در حقوق ایران و قانون مدنی	۴۳

۴۶	بخش دوم: معنا و مفاد قاعده و عکس آن
۴۶	فصل اول: قاعده ما یضمن
۴۸	مبحث اول: عمومیت قاعده
۵۲	مبحث دوم: بررسی مواردی از تطبیق قاعده
۵۲	گفتار اول: بررسی تطبیق قاعده در عقد بیع
۵۴	گفتار دوم: بررسی تطبیق قاعده در عقد اجاره
۵۶	گفتار سوم: بررسی تطبیق قاعده در عقد عاریه
۵۷	گفتار چهارم: بررسی تطبیق قاعده در عقد هبه
۵۹	گفتار پنجم: بررسی تطبیق قاعده در عقد صلح
۶۱	گفتار ششم: بررسی تطبیق قاعده در عقد سبق و رمایه
۶۱	فصل دوم: قاعده ما لایضمن
۶۲	مبحث اول: معنای ضمان در قاعده ما لایضمن
۶۶	مبحث دوم: تأثیر غم و جهل طرفین در ضمان یا عدم ضمان
۶۸	مبحث سوم: تبیین مفردات قاعده
۶۸	گفتار اول: معنای حرف «ما»
۶۹	گفتار دوم: معنای حرف «لا»
۷۰	گفتار سوم: معنای حرف «باء»
۷۴	بخش سوم
۷۴	ادله و حدود قلمرو قاعده
۷۴	مالایضمن
۷۴	فعل اول: مبنا و ادله قاعده
۷۵	مبحث اول: اجماع
۷۷	مبحث دوم: قیاس اولویت
۸۰	مبحث سوم: قاعده امانت

۸۳	مبحث چهارم: مؤلفه اسحاق بن عمار
۸۴	مبحث پنجم: اسنده‌ل محقق نایینی
۸۵	فصل دوم: قلبر و قاعده
۸۶	مبحث اول: مواردی از تطبیق قاعده در فقد و حقوق
۸۸	کفتار اول: مواردی از تطبیق قاعده در عقود معوض
۹۰	۱- بررسی تطبیق قاعده در عقد بیع
۹۰	۲- بررسی تطبیق قاعده در عقد جاره
۹۳	کفتار دوم: مواردی از تطبیق قاعده در عقود غیر معوض
۹۴	۱- بررسی تطبیق قاعده در عقد عاریه
۹۷	۲- بررسی تطبیق قاعده در عقد هبه
۱۰۰	۳- بررسی تطبیق قاعده در عقد رهن
۱۰۲	۴- بررسی تطبیق قاعده در عقد رهن
۱۰۴	مبحث دوم
۱۰۴	اصل در موارد تردید در شمول یا عدم شمول هر دو قاعده
۱۰۴	فصل سوم
۱۰۴	بررسی موارد مشکوک جریان اصل و عکس قاعده
۱۰۵	مبحث اول: بررسی موارد مشکوک جریان اصل قاعده
۱۰۵	۱- بیع بلا یمن و اجاره به شرط عدم اجرت
۱۰۷	۲- یمن مبیع مغضوب در فرض علم تسری به غصب
۱۱۱	۳- تلف حمل توسط مستتری در بیع فاسد حیوان حامل
۱۱۳	مبحث دوم: بررسی موارد مشکوک جریان عکس قاعده
۱۱۳	۱- ضمان شریک در عقد شرکت فاسد
۱۱۶	۳- عاریه صید از شخص محرم توسط شخص محل
۱۱۷	۴- ضمان خریدار نسبت به منافع در عقد بیع فاسد

- ۵- ضمان مرتبه‌ی در عقد رهن فاسد ۱۱۸
- ۶- ضمان در عقد امانی فاسد به علت کراه با عدم استحقاق دهنده مال ۱۱۹
- ۷- ضمان در عقد امانی فاسد به علت حجر تسلیم کننده مال ۱۱۹
- بخش پایانی ۱۲۰
- فهرست منابع ۱۲۵

www.ketab.ir

مقدمه

در برخی از قراردادها ممکن است طرفین ملتزم به اجرای قرارداد و ادای حق طرف مقابل باشند و بر اساس همین التزام، در صورت عدم اجرای تعهد ملتزم به جبران خسارت طرف مقابل هستند لیکن در برخی دیگر از قراردادها امکان دارد التزامی در بین نباشد و به سبب عدم اجرای قرارداد توسط حادی از طرفین، به طرف دیگر خسارتی وارد شود گاهی مواقع عده التزام موجب ضمان بوده است و گاهی مستلزم ضمان نیست جهت تشخیص قراردادهایی که در آنها عده اجرای تعهد مستلزم ضمان بوده و قراردادهایی که ضمان در آن وجود ندارد قاعده‌ای در نظام حقوقی اسلام به نام «ما یضمّن یصحیحه یضمّن» فرماده و ما لایضمّن یصحیحه لایضمّن» فرماده و مع گردیده است. در این کتاب به بررسی قاعده «ما لایضمّن یصحیحه لایضمّن» فرماده از حیث مبنا و قلمرو یا رویکرد فقهی و حقوقی می‌پردازیم. در بخش مقدماتی باید بیان خواهد شد که این قاعده متخذ از آیات و روایات بوده و از قواعد اصطیادی است و فقط در کلام فقهاء آمده است. با عنایت به اینکه اختلاف در قلمرو این قاعده بین فقهاء وجود دارد و قلمرو آن به خوبی تعیین نگردیده است بحث و بررسی آن ضروری به نظر می‌رسد. حقیقت این سوال که این کتاب در صدد پاسخ به آن می‌باشد اوله و حدود و قلمرو قاعده است. فحسه‌هایی در خصوص جریان قاعده در عقود و ایقاعات مطرح گردیده و از طرفی مواردی از عده جریان قاعده بیان می‌گردد. پستیله قاعده «ما لایضمّن» نیز در بخش مقدماتی بیان و اقوال مختلف در خصوص زمان شروع به استناد این قاعده توسط فقهاء ذکر گردیده است. در بخش اول به کلیات بحث پرداخته شده و تاریخچه قاعده و سابقه آن در حقوق فقهی و در حقوق ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد. در دایره معنا و مفاد اصل قاعده «ما یضمّن» و عکس آن «ما لایضمّن» مورد بررسی قرار گرفته. مواردی از جریان اصل قاعده بیان می‌گردد. مفردات قاعده «ما لایضمّن» مورد تحلیل قرار گرفته و اقوال مختلف در خصوص مفردات بیان می‌شود. در بخش دوم ابتدا دلیله قاعده که عبارت از اجماع، قیاس، اولویت، قاعده امانت، مؤلفه اسحاق بن عمار بحث گردیده و استدلالی از محقق نائینی نیز مطرح می‌شود. نهایتاً جریان این قاعده در برخی عقود معوض و غیرمعوض مورد تحلیل قرار می‌گیرد. برخی از مصادیق که به عنوان استثناء ذکر گردیده، مورد بحث است و عمومیت جریان قاعده «ما لایضمّن» در خصوص این مصادیق مورد حدیثه قرار گرفته است. نیز چه برخی از فقهاء به این استثنائات پاسخ می‌دهند. به هر حال آن چه که نهایتاً مشخص می‌گردد آن است که جریان یا عده جریان قاعده «ما لایضمّن» در هر عمل اعتباری اعم از عقد و ایقاع بصورت مفصل و جداگانه باید مورد بحث علمی قرار گیرد و نمی‌توان عمومیت جریان یافتن آن را پدیدرفت.

ب. احقر و محسن بخشی

فرماده

بیبیر ۱۴۰۰